

Warszawa, 25 listopada 2024 r.

Wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej, zasad przemieszczeń zwierząt, materiału biologicznego i produktów pochodzenia zwierzęcego, w związku z wystąpieniem na terytorium Polski zakażenia wirusem choroby niebieskiego języka (BTV).

Zgodnie z przepisami rozporządzenia z dnia 9 marca 2016 r. Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniającego i uchylającego niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt ("Prawo o zdrowiu zwierząt"), zakażenie wirusami BT należy do chorób kategorii C+D+E (24 serotypów 1-24).

- 1) Środki podejmowane w przypadku podejrzenia choroby zgodnie z art. 41 rozporządzenia delegowanego Komisji 2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób.**

PLW prowadzi dochodzenie w celu potwierdzenia lub wykluczenia choroby w tym pobiera próbki do badań laboratoryjnych w kierunku BTV.

Środki zwalczania i ograniczania rozprzestrzeniania BTV, PLW wdraża przy pomocy decyzji administracyjnych.

PLW ogranicza **przemieszczanie zwierząt oraz materiału biologicznego należących do docelowej populacji zwierząt z zakładu, w którym utrzymywane są zwierzęta, wyłączeniem zezwolenia na przemieszczenie do rzeźni w celu natychmiastowego uboju.**

PLW może zarządzić zastosowanie odpowiednich środków zmniejszających ryzyko, aby zapobiec narażeniu lub ograniczyć narażenie zwierząt należących do docelowej populacji zwierząt na ataki ze strony wektorów (np. zastosowanie repelentów, nakaz utrzymywania zwierząt w zamknięciu, mechaniczne zabezpieczenie pomieszczeń inwentarskich przed wektorami etc.).

Na wniosek podmiotu PLW może przyznać status zakładu zabezpieczonego przed wektorami, po spełnieniu przez zakład łącznie następujących warunków:

- a) posiada on odpowiednie bariery fizyczne w punktach wejścia i wyjścia;
- b) otwory muszą być zamknięte odpowiednio gęstą siatką chroniącą przed wektorami, która musi być w regularnych odstępach czasu impregnowana zatwierdzonym insektycydem zgodnie z instrukcjami producenta;

- c) nadzór i kontrola wektorów muszą być przeprowadzane wewnątrz i wokół zakładu zabezpieczonego przed wektorami;
- d) muszą zostać wprowadzone środki w celu ograniczenia lub wyeliminowania miejsc wylęgu wektorów w pobliżu zakładu zabezpieczonego przed wektorami; oraz
- e) muszą zostać wdrożone obowiązujące procedury działania obejmujące opisy systemów bezpieczeństwa i systemów alarmowych na potrzeby działań zakładu zabezpieczonego przed wektorami i transportu zwierząt do miejsca załadunku.

PLW weryfikuje z odpowiednią częstotliwością, ale co najmniej na początku, w trakcie i na koniec wymaganego okresu ochronny, skuteczność zastosowanych środków za pośrednictwem pułapki na wektory wewnątrz zakładu.

PLW niezwłocznie wycofuje status zakładu zabezpieczonego przed wektorami, kiedy warunki, o których mowa powyżej nie są już spełniane.

2) Środki podejmowane w przypadku potwierdzenia zakażenia BTV: art. 42 rozporządzenia 2020/689.

PLW potwierdza ognisko choroby i przeprowadza dochodzenie epidemiologiczne.

PLW **powiadamia o ognisku choroby za pomocą formularza ADIS**. PLW niezwłocznie informuje WLW o ogniskach BTV. WLW na niezwłocznie informuje GLW o ogniskach BTV w obszarze uznanym za wolny od tej choroby oraz w odstępie tygodniowym informuje zbiorczo GLW o pozostałych ogniskach BTV.

PLW **ogranicza przemieszczanie zwierząt oraz materiału biologicznego z zakładu (ogniska), w którym utrzymywane są zwierzęta, z wyłączeniem zezwolenia na przemieszczenie do rzeźni w celu natychmiastowego uboju. Zezwolenie nie może dotyczyć zwierząt chorych i podejrzanych o chorobę.**

W przypadku zakażenia BTV możliwe jest podjęcie leczenia chorych zwierząt przez lekarza weterynarii na zlecenie hodowcy. **W przypadku zwierząt z nasilonymi objawami klinicznymi, które nie reagują na zastosowane leczenie (wg schematu przekazanego przez GLW w dniu 24.11.2024), PLW na podstawie art. 44 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt może rozważyć wydanie decyzji nakazującej bezzwłoczne uśmiercenie danej sztuki oraz utylizację tuszy.**

Poprzez konieczności bezzwłocznego uśmiercenia rozumie się obiektywny stan rzeczy stwierdzony, przez PLW, polegający na tym, że zwierzę może dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból, a moralnym obowiązkiem człowieka staje się skrócenie cierpienia zwierzęcia.

W przypadku wydania i wykonania decyzji nakazującej bezzwłoczne uśmiercenie zwierzęcia

oraz utylizację tuszy hodowcy przysługuje odszkodowanie, o którym mowa w art. 49 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W przypadku zakażenia BTV **nie ma podstaw prawnych do wydawania nakazu zabicia lub poddania ubojowi wszystkich zwierząt wrażliwych** w zakładzie będącym ogniskiem choroby.

PLW może zarządzić zastosowanie odpowiednich środków zmniejszających ryzyko, aby zapobiec narażeniu lub ograniczyć narażenie zwierząt należących do docelowej populacji zwierząt na ataki ze strony wektorów. (np. zastosowanie repelentów, nakaz utrzymywania zwierząt w zamknięciu, mechaniczne zabezpieczenie pomieszczeń inwentarskich przed wektorami etc.).

PLW wdraża środki zwalczania chorób w odniesieniu **do wszystkich zakładów mających powiązanie epidemiologiczne z potwierdzonym ogniskiem**, w tym w odniesieniu do zakładów utrzymujących zwierzęta należące do docelowej populacji zwierząt i narażonych na zakażone wektory. PLW informuje PLW właściwych dla zakładów powiązanych epidemiologicznie o potrzebie zastosowania środków.

PLW analizuje i monitoruje status zdrowotny docelowej populacji zwierząt w pobliżu zakładu, w którym potwierdzono ognisko BTV.

Środki w zakładach mogą zostać wycofane, gdy PLW uzna, że nie są one już niezbędne w celu ograniczenia ryzyka rozprzestrzeniania się BTV.

PLW informuje WLW o wystąpieniu ogniska choroby oraz konieczności wyznaczenia obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”.

Wojewodowie/MRiRW wyznaczają w drodze rozporządzenia obszar, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”. Obszar powinien obejmować teren w promieniu 150 km od ogniska choroby.

W związku z wejściem w życie Prawa o zdrowiu zwierząt należy przyjąć, że postępowanie Inspekcji Weterynaryjnej przy zwalczaniu choroby niebieskiego języka zostało określone w rozporządzeniu 2020/689. Tym samym nie należy już posługiwać się starszymi aktami prawa krajowego, w szczególności przepisami rozporządzenia MRiRW z dnia 12 października 2021 r. w sprawie zwalczania choroby niebieskiego języka za wyjątkiem sposobu i zasad pobierania próbek do badań laboratoryjnych.

Rodzaj próbek oraz sposób ich pobierania i wysyłania do badań laboratoryjnych:

1. Do badań laboratoryjnych pobiera się następujące próbki:
 - 1) próbki krwi;
 - 2) wycinki:
 - a) śledziony,
 - b) węzłów chłonnych,
 - c) szpiku kostnego.
2. Próbkę krwi pobiera się od zwierząt z gorączką za pomocą igły jednorazowej, do sterylnej probówki lub tubostrzykawki zawierającej środek antykoagulacyjny w postaci heparyny, cytrynianu sodu lub EDTA, a następnie probówkę napełnia się w taki sposób, aby krew spływała wolno po wewnętrznej ścianie tej probówki, aż do jej napełnienia w 2/3 pojemności.
3. Pobrane próbki krwi i wycinki, o których mowa w ust. 1, schładza się i w temperaturze +4°C transportuje do laboratorium.
4. Niedopuszczalne jest zamrażanie pobranej krwi.
5. Próbkę krwi, która ma być:
 - 1) przechowywana przez dłuższy okres, gdy nie jest możliwe jej schłodzenie, należy pobrać na szczawian-fenol-glicerynę (OPG);
 - 2) zamrożona, należy pobrać na zbuforowany pepton z laktozą i przechowywać w temperaturze poniżej -70°C.
6. Niedopuszczalne jest zamrażanie próbki krwi pobranej w późniejszych okresach wiremii.
7. Próbki od zwierząt żywych pobiera się w taki sposób, aby nie narażać zwierząt na zbędny ból.
8. Każdą próbkę pakuje się i transportuje z zachowaniem szczególnych środków ostrożności.
9. Pobrane wycinki pobiera się czystymi, jałowymi narzędziami, najlepiej jednorazowego użytku.
10. Każdą próbkę umieszcza się w mocnym, sterylnym, szklanym lub plastikowym pojemniku, zamykanym szczelnym przykryciem zabezpieczającym przed wyciekami zawartości. Przykrycie zabezpiecza się wodoodporną taśmą samoprzylepną.
11. Powierzchnię zewnętrzną pojemnika po jego zamknięciu odkaża się, a następnie płucze czystą wodą i osusza.
12. Każdy pojemnik zaopatruje się w etykietę zawierającą opis zwierzęcia i jego numer identyfikacyjny, rodzaj próbki, datę i miejsce jej pobrania, imię i nazwisko oraz adres posiadacza zwierzęcia.
13. Do każdej próbki przesyłanej do badań laboratoryjnych dołącza się pismo przewodnie, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. Nr 17, poz. 107).
14. Próbki przesyła się bezpośrednio do laboratorium niezwłocznie po ich pobraniu.

3) Zasady przemieszczania zwierząt na obszarze i z obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”.

Na obszarze, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV” obowiązują zasady przemieszczeń zwierząt określone w załączniku V część II rozdział 2 sekcja 1 rozporządzenia 2020/689.

Brak jest dodatkowych ograniczeń dotyczących przemieszczania zwierząt w obrębie obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”.

Zasady przemieszczeń zwierząt z obszaru „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV” na pozostałe terytorium Polski oraz do innych krajów UE obejmują wymogi w odniesieniu do serotypów BTV zgłoszonych w ciągu ostatnich 2 lat w państwie członkowskim lub w strefie pochodzenia:

(tymczasowo nie uwzględnia się przypadków, kiedy jest realizowany program lub są ustanowione strefy sezonowo wolne)

zwierzęta były chronione przed atakami wektorów w trakcie transportu do miejsca przeznaczenia i chronione przed atakami wektorów w zakładzie zabezpieczonym przed wektorami:

- (i) przez co najmniej 60 dni przed datą przemieszczenia; lub
- (ii) przez co najmniej 28 dni przed datą przemieszczenia i przeszły z wynikiem ujemnym badanie serologiczne przeprowadzone na próbkach pobranych co najmniej po upływie 28 dni od daty rozpoczęcia okresu ochrony przed atakami wektorów; lub
- (iii) przez co najmniej 14 dni przed datą przemieszczenia i przeszły z wynikiem ujemnym badanie metodą PCR przeprowadzone na próbkach pobranych co najmniej po upływie 14 dni od daty rozpoczęcia okresu ochrony przed atakiem wektorów.

LUB

zwierzęta były utrzymywane przez co najmniej 60 dni przed wyjazdem na obszarze w promieniu co najmniej 150 km od zakładu, w którym są utrzymywane, albo w państwie członkowskim, gdzie nadzór zgodny z wymaganiami określonymi w sekcjach 1 i 2 rozdziału 1 części II załącznika V rozporządzenia 2020/689 był prowadzony przez co najmniej ostatnie 60 dni przed wyjazdem, oraz:

- (i) zostały zaszczepione zgodnie z pkt 2 lit. c) przeciwko wszystkim serotypom 1-24 BTV, które zgłoszono w ciągu ostatnich 2 lat na obszarze w promieniu 150 km od miejsca, w którym zwierzęta są utrzymywane; lub
- (ii) zostały uodpornione zgodnie z pkt 2 lit. d) przeciwko wszystkim serotypom 1-24 BTV, które zgłoszono w ciągu ostatnich 2 lat na obszarze w promieniu 150 km od miejsca, w którym zwierzęta są utrzymywane.

LUB

zwierzęta są przeznaczone do natychmiastowego uboju oraz:

- (i) w zakładzie pochodzenia nie zgłoszono żadnego przypadku zakażenia BTV przez okres co najmniej 30 dni przed datą przemieszczenia;
- (ii) zwierzęta są przewożone bezpośrednio z państwa członkowskiego lub strefy pochodzenia do rzeźni przeznaczenia, gdzie zostają poddane ubojowi w ciągu 24 godzin od przyjazdu;
- (iii) podmiot prowadzący zakład pochodzenia poinformował podmiot prowadzący rzeźnię przeznaczenia o przemieszczeniu co najmniej 48 godzin przed załadunkiem zwierząt.

LUB

zwierzęta:

- 1) były chronione przed atakiem wektorów za pomocą insektycydów lub środków odstraszcających przez co najmniej 14 dni przed datą przemieszczenia; oraz
- 2) w tym okresie przeszły z wynikiem ujemnym badanie metodą PCR przeprowadzone na próbkach pobranych co najmniej po upływie 14 dni od daty rozpoczęcia ochrony przed atakami wektorów.

LUB

zwierzęta spełniają alternatywne wymogi określone w rozporządzeniu MRiRW w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem zakażenia wirusem choroby niebieskiego języka.

4) Zasady przemieszczania materiału biologicznego na obszarze i z obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”.

Na obszarze, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV” obowiązują zasady przemieszczeń materiału biologicznego określone w załączniku V część II rozdział 2 sekcja 2 rozporządzenia 2020/689.

Brak jest dodatkowych ograniczeń dotyczących przemieszczania materiału biologicznego w obrębie obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV”.

Zasady przemieszczeń materiału biologicznego zwierząt z obszaru „który nie jest wolny od zakażenia BTV ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTV” na pozostałe terytorium Polski obejmują wymogi:

(tymczasowo nie uwzględnia się przypadków kiedy jest realizowany program lub są ustanowione strefy sezonowo wolne)

materiał biologiczny pochodzi od zwierząt dawców, które były utrzymywane przez okres co najmniej 60 dni przed pobraniem i w trakcie pobierania materiału biologicznego w państwie członkowskim lub strefie wolnej od zakażenia BTV. **Warunek ten dotyczy również przemieszczenia materiału biologicznego z obszarów wolnych od zakażenia BTV.**

ALBO

nasienie pochodzi od zwierząt dawców, które były chronione przed atakami wektorów w zakładzie zabezpieczonym przed wektorami przez okres co najmniej 60 dni przed rozpoczęciem pozyskiwania i podczas pozyskiwania nasienia;

LUB

nasienie pochodzi od zwierząt dawców, które przeszły z wynikiem ujemnym badanie serologiczne przeprowadzone na próbkach pobranych w okresie 28-60 dni od daty każdego pozyskania nasienia;

LUB

nasienie pochodzi od zwierząt dawców, które przeszły z wynikiem ujemnym badanie bezpośrednią metodą diagnostyczną przeprowadzone na próbkach pobranych:

- na początku pozyskiwania i przy ostatnim pozyskaniu nasienia do wysyłki; oraz
- w okresie pozyskiwania nasienia: co najmniej co 7 dni w przypadku testu izolacji wirusa, lub co najmniej co 28 dni w przypadku badania metodą PCR

ALBO

zarodki bydła uzyskane metodą *in vivo* zostały pozyskane od zwierząt dawców, które nie wykazywały żadnych klinicznych objawów zakażenia BTV w dniu pozyskania, i są pozyskiwane, przetwarzane i przechowywane zgodnie z częścią 2 [załącznika III](#) do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/686

LUB

zarodki inne niż zarodki bydła uzyskane metodą *in vivo* i oocyty zostały pozyskane od zwierząt dawców, które były chronione przed atakami wektorów w zakładzie zabezpieczonym przed wektorami przez co najmniej 60 dni przed rozpoczęciem pozyskiwania i podczas pozyskiwania zarodków/oocytów

LUB

zarodki inne niż zarodki bydła uzyskane metodą *in vivo* i oocyty zostały pozyskane od zwierząt dawców, które przeszły z wynikiem ujemnym badanie serologiczne przeprowadzone na próbkach pobranych w okresie 28-60 dni od daty każdego pozyskania zarodków/oocytów

LUB

zarodki inne niż zarodki bydła uzyskane metodą *in vivo* i oocyty zostały pozyskane od zwierząt dawców, które przeszły z wynikiem ujemnym badanie metodą PCR przeprowadzone na próbkach pobranych w dniu pozyskania zarodków/oocytów

- 5) Zasady przemieszczania mięsa i produktów mięsnych oraz mleka i produktów mlecznych, skór i wełny na obszarze i z obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTW ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTW”.

Nie występują żadne dodatkowe ograniczenia dotyczące przemieszczania mięsa i produktów mięsnych oraz mleka i produktów mlecznych, skór i wełny na obszarze i z obszaru, „który nie jest wolny od zakażenia BTW ani nie jest objęty programem likwidacji zakażenia BTW”.

Opracowano w Biurze Zdrowia i Ochrony Zwierząt GIW:
Waldemar Rak, Agnieszka Warda – Sporniak, Joann Szwasz, Katarzyna Wawrzak

Zatwierdził: Jakub Kubacki